

9- Cennet ve cehennem, şecere-i hilkatten ebed tarafına uzanıp eğilerek giden bir dalın iki meyvesidir.

Elhasıl: Cennet ve cehennem, şecere-i hilkatten ebed tarafına uzanıp eğilerek giden bir dalın iki meyvesidir. Meyvenin yeri ise dalın müntehasındadır.

Kâinat bir ağaç gibidir; başlangıcı dünyada, dalları ebede uzanır. Bu ağacın iki meyvesi vardır: **cennet ve cehennem**. Meyve, dalın sonunda olur. Öyleyse bu büyük ağacın neticeleri de **ebed tarafında** bulunur. Yani cennet ve cehennem, yaratılış ağacının kaçınılmaz sonudur.

Hem şu silsile-i kâinatın iki neticesidir. Neticelerin mahalleri, silsilenin iki tarafındadır. Süflîsi, sakîli aşağı tarafında; nuranisi, ulvisi yukarı tarafındadır.

Bütün varlıklar bir zincir gibi birbirine bağlıdır. Bu zincirin de iki sonucu vardır:

- **Süflî ve sakîl olanlar** aşağıya,
  - **Nuranî ve ulvî olanlar** yukarıya gider.
- Demek ki kötü ve ağır olanın yeri aşağıda; temiz ve yüce olanın yeri yukarıdadır. Bu da cehennem ve cennetin konumunu ifade eder.

Hem şu seyl-i şunun ve mahsulat-ı maneviye-i arziyenin iki mahzenidir. Mahzenin mekânı ise mahsulatın nevine göre fenası altında, iyisi üstündedir.

İnsan fiilleri boşluğa gitmez; birikir. İyilikler bir yerde, kötülükler bir yerde toplanır.

- **Fena ve kirli olanlar** aşağı mahzende,
- **Tayyib ve güzel olanlar** yukarı mahzende saklanır.
- İşte bu iki mahzen: **cehennem ve cennettir**. Mahzenin yeri de mahsulün cinsine göredir:

Kötü olanın yeri esfelde (aşağıda), iyi olanın yeri a'lâda (yukarıdadır).

Cehennem, fenalıkların biriktiği **alt mahzen**; cennet ise iyiliklerin toplandığı **üst mahzen**dir. Bu yüzden her biri, içindeki mahsul kadar **zarurî ve hakikîdir**.

Hem ebede karşı cereyan eden ve dalgalanan mevcudat-ı seyyalenin iki havuzudur. Havuzun yeri ise seylin durduğu ve tecemmu ettiği yerdedir. Yani habîsatı ve muzahrefatı esfelde, tayyibatı ve safiyatı a'lâdadır.

Kâinat sürekli bir akış hâindedir. Bu akış sonunda iki yerde toplanır:

- **Pislikler ve çirkinlikler** aşağıda birikir,
- **Saf ve temiz olanlar** yukarıda toplanır.

Bu da yine iki ayrı neticeyi gösterir: biri cehennem, diğeri cennet.

Hem lütuf ve kahrın, rahmet ve azametın iki tecelligâhdır. Tecelligâhın yeri ise her yerde olabilir. Rahman-ı Zülcemal ve Kahhar-ı Zülcelal nerede isterse tecelligâhını açar.

Allah'ın isimleri hem **rahmet (cemal)** hem de **kahr (celal)** yönüyle tecelli eder.

- Rahmetin tam tecellisi: **Cennet**
- Kahrın ve cemalin tecellisi: **Cehennem**

Bu tecellilerin birer sahnesi olması gerekir. İşte bu sahneler cennet ve cehennemdir.

Amma cennet ve cehennemın vücudları ise Onuncu ve Yirmi Sekizinci ve Yirmi Dokuzuncu Sözler'de gayet kat'î bir surette ispat edilmiştir. Şurada yalnız bu kadar deriz ki: Meyvenin vücudu dal kadar ve neticenin silsile kadar ve mahzenin mahsulat kadar ve havuzun ırmak kadar ve tecelligâhın, rahmet ve kahrın vücudları kadar kat'î ve yakîndir.

Üstadımız, cennet ve cehennemın varlığını uzun uzun delillendirmek yerine, tek bir güçlü prensiple meseleyi bağlar: **Netice, kendisine sebep olan şey kadar kesindir.**

Meyve - dal ilişkisi

Bir dal varsa, meyvesi de beklenir. Hatta meyve, dalın en tabii sonucudur. Dalı kabul edip meyveyi inkâr etmek, yarım bir kabul olur. İşte cennet ve cehennem de kâinat ağacının

meyveleridir; bu yüzden varlıkları, ağacın kendisi kadar kesindir.

Netice - silsile ilişkisi

Kâinatta her şey bir zincir hâlinde ilerler. Sebepler, sonuçlara doğru akar. Bu uzun silsilenin bir neticeye varmaması düşünülemez. O hâlde bu büyük varlık zincirinin de **nihai neticeleri** vardır: cennet ve cehennem.

Mahzen - mahsulat ilişkisi

Ortada bir mahsul varsa, onu saklayacak bir yer de gerekir. İnsanın amelleri iyi olsun kötü olsun boşluğa gitmez. İyilikler ve kötülükler birikir. Bu birikimin mahzeni de olmalıdır. İşte o mahzenler, **cennet ve cehennemdir**.

Havuz - ırmak ilişkisi

Akan bir su, nihayetinde bir yerde toplanır. Kâinat da sürekli akan bir sel hâindedir. Bu akışın da bir toplanma noktası vardır. Temiz olan bir tarafa, kirli olan diğer tarafa akar. Bu iki toplanma yeri de yine cennet ve cehennemdir.

Tecelligâh - sıfat ilişkisi

Allah'ın rahmeti, lütfu, kahrı ve adaleti vardır. Bu sıfatlar mutlaka bir yerde tam tecelli etmelidir.

- Rahmetin tam tecellisi → **Cennet**
- Kahrın ve adaletin tam tecellisi → **Cehennem**

Sıfatlar varsa, onların tecelligâhı da zarurîdir.

Netice: Nasıl ki:

- Meyve, dal kadar kesin,
- Netice, sebep zinciri kadar kaçınılmaz,
- Mahzen, içindeki mahsul kadar gerekli,
- Havuz, akan su kadar zarurî,
- Tecelligâh, sıfatlar kadar hakikî ise...

Aynen öyle de cennet ve cehennemin varlığı da bu kâinat kadar kesin ve yakînidir.